

VALTA JA VALLAN KAMARIT

Mitä valta on?: Vallan käyttäjän (subjektin) suhteellinen asema johonkin toiseen (objektiin). Valta saa oikeutuksensa ja ilmenemismuotonsa subjektin ja objektin välisestä tarpeesta, sopimuksesta tai subjektin ylivoimasta objektiin nähden.

Valta ilmenee monin tavoin, myös kaupunkien asemakaavoissa ja rakennuksissa. Koetan luonnehtia joitakin keskeisiä, perinteisiä ja uudempia vallan muotoja yleisesti ja niiden näkymistä Mikkelin kaupunkikeskustan piirissä.

Vapaasti järjestäytynyt valta ei välttämättä tarvitse määrättyjä paikkoja tai tiloja. Antiikin Kreikan demokratia toteutui kaupunkivaltioissa julkisilla paikoilla. Valtioiden tai yhteisöjen valtaa tai siihen vaikuttamista osoittavat niin järjestetyt massatapahtumat (Hitlerin natsikokoukset, Punaisen torin paraatit, jne Taivaallisen rauhan aukion paraatit, puheet kansalle (USA:n presidentin virkaanastujaiset, Mandelan sovintokokoukset) kuin kansalaisten joukkomielenilmaukset.

Kehittynyt, väkirikas yhteiskunta ei enää voi nojata julkisiin kansankokouksiin, sen vallankäyttö edellyttää toimivia instituutioita ja niille rakennettuja tiloja. Vallankäyttäjät tahtovat symbolisesti, paikan valinnan ja rakentamisen keinoin, osoittaa vallan merkitystä ja jopa sen luonnetta.

Vallan ilmenemisestä kaupungeissa ja rakennuksissa

Länsimaisissa yhteiskunnissa maallinen ja hengellinen hallitsijavalta ovat luoneet historian komeimpia rakennuksia. Montesquieun perinteinen vallan kolmijako-oppi ja Ranskan vallankumouksen vaikutukset ovat laajentaneet vallan ilmentymiksi miellettyjen rakennusten kirjoa. Hallintorakennukset eivät enää olleet kooltaan palatsien ja katedraaleihin vertaisia, mutta erottuivat selvästi ympäröivästä kaupungista.. Edustavista rakennuspaikoista ei tingitty: niin valtiot kuin kaupungit pystyttivät edelleen kookkaat, valtaansa ilmentävät rakennukset keskeisille ja näkyville tonteille.

Suurkaupungeista alkanut kehitys ja kansainvälisen kaupan, pankkilaitoksen ja teollistumisen voittokulun tuottama taloudellinen voitto kanavoitui läntisessä maailmassa mittavaan kaupalliseen rakentamiseen jo Hansaliiton ja löytöretkien aikana, mutta laajalti 1700-1800-luvun industrialismin vaikutuksesta. Se muutti valtasuhteita ja vaikutti voimallisesti kaupunkirakenteeseen, kaupunkikuvaan ja -liikenteeseen. Liike-elämä tuotti kortteleittain komeita rakennuksia, jotka piirittivät ja ylittivät niin korkeudeltaan kuin laajuudeltaan entiset kaupunkitilaa hallitsevat julkiset rakennukset. Niistä vain suuret hallintorakennukset, kirkot, vankilat, sairaalat ja yliopistot saattoivat yltää vastaaviin mittasuhteisiin.

Verotusoikeus kanavoi varallisuutta kirkolle, valtioille ja kaupungeille ja niiden hyvin suunnitellut ja kestävätkä rakennukset pitivät viime vuosisadan puoliväliin asti yllä perinteisiä julkisen vallan arvonäkymiä. Sen jälkeen hallitsevaan asemaan ovat kaupungeissa kohonneet ensin korskeat pankki-, vakuutus- ja tavaratalot, parin viime vuosikymmenen aikana 1800-luvun kauppagallerioiden perilliset, korttelien kokoiset katetut kauppakeskukset.

Vallan kamarit Mikkelissä

Mikkelissä valta on kaupungin perustamisesta lähtien näkynyt kaupungin, kirkon ja valtion rakennuksissa. Niillä on ollut sekä näkyvä sijainti, että aikanaan selvästi puutalokaupungin siluetin yläpuolelle kohonneet kiviseinät ja peltikatot .

Kirkot hengellisen vallan ilmentäjinä

Kirkoilla on ollut näkyvä asema suomalaisessa maisemassa ja kaupunkikuvassa siitä lähtien, kun katolinen kirkko lännestä ja bysantin ortodoksinen idästä levittivät valtansa nykyisen Suomen alueelle.

Toisin kuin taajemmin asutussa ja urbaanimmassa Euroopassa Suomen kirkot sijoituivat usein avaraan maisemaan, jos mahdollista kukkulalle, tien varteen, joen polveen, järven tai vesistön rannalle, mistä se näkyi ja kuului kaukaa kirkkokansalle. Kaupunkien asemakaavoissakin kirkoille pyrittiin hakemaan väljä puistomainen alue niin, että maalliset rakennukset eivät pyhää rakennusta peittäneet.

Mikkelissä kivisakastin puukirkko oli maisemassa harjun koillispäässä, Savontien varrella, sitä seurannut, salaman v. 1806 polttama ristinmuotoinen puukirkko tasaisen harjanteen laella, nykyisessä Kirkkopuistossa.

Mikkelin maaseurakunnan kirkko

Lokakuussa 1811 päätettiin rakentaa palaneen tilalle uusi kirkko Kaukolan torpan maille. Kirkon rakennusmestariksi saatiin kuulu , jonka ja arkkitehti Charles Bassin suunnittelema kirkonrakentaja Matti Salosen johdolla rakennettu suuri puukirkko valmistui vuosina 1816 ja 1817. Tulevan kaupungin ulkopuolelle jäänyt suuri, mutta matalahko, torniton kirkko ei ollut vallan näkökulmasta kaupunkirakenteessa läsnä.

Mikkelin tuomiokirkko

Kaupunkilaisilla ei ollut ennen 1800-luvun loppua omaa kirkkoa ja he tunsivat itsensä vieraisiksi maaseurakunnan kirkossa. Syksyllä 1890 anottiin hallitukselta kaupungin erottamista omaksi seurakunnakseen. Senaatti päätti 21.1.1891, että Mikkelin kaupungin on erottava yhteisestä seurakunnasta sen jälkeen oma kirkko oli valmistunut.

Kirkon rakentamista ryhdyttiin heti perustamispäätöksen jälkeen kehittämään. Kirkon sijaintipaikaksi oli alussa ehdolla neljä paikkaa: Ristinmäki, Kirkkopuisto, Hallitustori ja Naisvuori.

Maaliskuussa 1892 pidetyssä kirkonkokouksessa päätettiin kirkko rakentaa Ristinmäelle ja arkkitehti Joos. Stenbäckä pyydettiin laatimaan uuden kirkon piirustukset. Kivi/tiilikirkon ulkomitat tulivat olemaan 25m x 60m; katon harja maasta 26m ja tornin huippu 64m. Istumapaikkoja tuli olemaan noin 1400.

Arkkitehdin ehdotuksesta päätettiin *alttari, vastoin yleistä käytäntöä, sijoittaa länsipäähän, koska torni olisi edullisimmin itäpäässä, mistä se ylväänä hallitsisi edessä lepäävä matalaa puukaupunkia.*

Mikkelin uusgoottilainen tuomiokirkko vihittiin käyttöön 28.11.1897 (miltei päivälleen 114 vuotta sitten!) Tuomiokirkko on korjattu perinpohjaisesti kaksi kertaa sotien jälkeen, vuosina 1954-55 ja 1983-84. Peruskorjausten ja kryptan laajennuksen jälkeen Mikkelin tuomiokirkon toimitilojen kokonaispinta-ala oli 873 neliometriä.

Tuomiokirkon hengellisen ja maallisen vallan kokeminen

Saimaalta ja rautatieasemalta tultaessa kirkkopihan *kiviportaikko johdattaa katseen rakennuksen portaille ja taivaaseen kurkottavan tornin pääovelle*. Sinne päästyä valta tuntuu kenties jo pohkeissa ja synnintunto ajatuksissa.

Sisään tultua korkea kirkkosali valoa tulvivine suippokaari-ikkunoineen tai katon kyntteliköt kääntävät katseen ja mielen kohti hengellistä vapahdusta.

Aikanaan yhteisin ponnistuksin aikaansaatu tuomiokirkko edusti näkyvästi ja viitteellisesti niin kirkon maallista kuin hengellistä valtaa. Kirkko hallitsee nykyäänkin keskustan kaupunkikuvaa ja muistuttaa yhteydestä johonkin korkeampaan ei enää niinkään kirkon mahtiin instituutiona.

Venäläinen sotilaskirkko, "Ryssän kirkko"

Mikkelissä 1900-luvun alussa olleet venäläiset saivat vuonna 1906 oman kirkon. *Mikkelin läänin kuvernööri olisi halunnut sijoittaa kirkon kaupungin edustavimmalle paikalle keskelle Hallitustoria*. Valtuusto kuitenkin torjui ehdotuksen ja luovutti tarkoitukseen tontit Hänninhaudan vierellä. Paikka todettiin sopimattomaksi kirkko rakennettiin Linnanmäen harjalle. Sitä kutsuttiin yleisesti "Ryssän kirkoksi", koska se palveli venäläistä 5. tarkka-ampujarykmenttiä ja kreikkalaiskatolista seurakuntaa I maailmansodan syttymiseen saakka, jolloin se jäi käyttämättömäksi. Tämän jälkeen se ei ollut enää kirkkona, vaan Suomen itsenäistyttyä vuoden 1917 jälkeen vuoroin hevostallina, varastona ja mm. ammusvarastona. ja purettiin v. 1958. Nykyään kirkosta muistuttaa vain muistolaatta ja graniittipaadet.

Kirkon runsasmuotoista ulkoasua kullattuine kupoleineen on saatettu ihailla, mutta tunnetta on varmaan himmentänyt Venäjän sotilas- ja sortovaltaa edustavan rakennuksen kauas kaupunkiin ulottuva "valvova katse"

Mikkelin ortodoksinen kirkko

Mikkelin ortodoksinen seurakunta perustettiin 14.12.1949. Joulukuussa 1951 Mikkelin seurakunnan jälleenrakennustoimikunta osti Mikkelin kaupungilta (nyk. Paavalinkatu 4) kirkkoa ja pappilaa varten. Vuonna 1957 valmistui punatiilinen kolmiosastoinen Pyhän Mikaelin kirkko arkkitehti Ilmari Ahosen piirustusten mukaan. Rakennusurakkaan sisältyi erillinen tiilinen virkatalo ja 26 metrin korkuinen kellotapuli. Arkkipiispa Paavali vihki kirkon 8.6.1958.

Kaupunkikeskuksen ulkopuolelta, ympäristöään hiukan korkeammalta kallioltakaan läheiseen rakennuskantaan vertautuva pieni kirkko ei luo vallan tunnetta niin kuin aiemmin mainitut kookkaammat kirkot.

Lääninhallitusrakennus, valtiovallan - "pitkä käsi"

Perustaessaan v. 1838 Mikkelin kaupungin ja antaessaan sille lääninhallintokaupungin aseman Tsaari Nikolai I antoi intendentinkonttorille tehtäväksi laatia kaupungin asemakaavan, jonka ensimmäisen kartan Carl Ludvig Engel signeerasi jo samana vuonna. Siinä ja Gyldenin v. 1841 viimeistelemässä kartassa keskitettiin läänin ja kaupungin hallinnolle varatut tontit Hallitustorin länsi- ja eteläsivulle keskelle kaupunkia. Mikkelin torin länsilaidalla sijaitseva lääninhallituksen empirerakennus on valmistunut vuonna 1843 C. L. Engelin laatimien piirustusten mukaan.

Ajan uusklassisistisen hengen ja tyylin mukaisesti lääninhallitusrakennus sai matalan korttelin mittaisen empirejulkisivun torin puolelle, puutarhaan, tallien ja talousrakennusten sijoituessa torilta katsoen rakennusten taakse. Vanhimman lääninhallitusrakennuksen arvokkain tila toimi kokous- ja juhlahuoneistona.

Rakennusta on laajennettu useasti: Yksikerroksinen lisärakennus maanmittauskonttorille (E. B. Lohrman 1849), päätysivut arkistolle (O. S. Gripenberg 1890-luku), maanmittauskonttorin laajennus (V.A. Tötterström 1903), eteläpuolen siipirakennus, pääovi torin puolelle, rakennuksen keskelle keskikäytävä (Martti Välikangas 1938)

Valtion hallintovalta ei pröystäillyt, mutta oli vahvasti läsnä. Tavallisella kansalla ei liene ollut paljonkaan tarvetta ja mahdollisuuksia asioida rakennuksien virallisissa toimistotiloissa, saati maaherran residenssissä muuten kuin rikottuaan lakeja tai säännöksiä. Hallintoalamaisten arkuutta ei liene helpottanut virkamiesten komea pukeutuminen ja ranskan- tai ruotsinkielisten fraasien viljely.

Seuraavassa muutama aikalaiskuvaus

Bertel Gripenberg (1878-1947), eräs tunnetuimmista suomenruotsalaisista runoilijoista asui Mikkeliissä vuodet 1889-1891, jolloin hänen isänsä Johannes Gripenberg toimi Mikkelin läänin maaherrana. Bertel Gripenberg on kuvannut Mikkeliin tuloaan muistelmissaan "Det var de tiderna" (1943). Seuraavan lainauksen suomennos on Hillevi Vesterisen:

"Jag konfronterades med Finland" - Minut tutustutettiin Suomeen

"Kun olin kymmenvuotias, eli siis vuonna 1888, tapahtui elämäni ensimmäinen suuri mullistus. Isäni nimettiin silloin maaherraksi - eli kuvernööriksi, kuten silloin sanottiin - Mikkelin lääniin Savossa.

Kun saavuin Mikkeliin, odotti minua se miellyttävä yllätys, että todellisuus vastasi unelmiani ja odotuksiani. Pieni idyllinen kaupunki ei ollut millään tavoin erikoinen, aivan tavallinen pikkukaupunki mataline puutaloineen ja lukuisine puutarhoineen, mutta me sen sijaan saimme kodin, joka vastasi jopa yliviirittyneen pojan odotuksia. Isäni virkatalo, kuvernöörinresidenssi, oli nimittäin sen ajan oloissa suuri ja ylellinen. Se sijaitsi valkoiseksi rapatun kivitalon toisessa kerroksessa kaupungin torin laidalla. Pohjakerroksessa olivat lääninhallitus ja muut virastot ja ylempi kerros oli kuten sanottu, kuvernöörin asunto. Se oli suuri ja tilava, muistaakseni siinä oli noin 15 huonetta, joista yksi oli todellinen juhlasali.

Tässä komeassa asunnossa minussa syntyi halua asua useissa ja suurissa huoneissa, vaateliias taipumus, joka on seurannut minua koko elämäni ajan ja jota minulla on välillä ollut mahdollisuus toteuttaakin."

K. A. Tavaststjernan kuvaus 1800-luvun lopun Mikkelistä

Karl August Tavaststjerna syntyi upseeriperheeseen Mikkelin maalaiskunnan Annilan kartanossa 13.5.1860 ja kuoli vuonna 1898 Porissa. Hänet tunnetaan aikansa etevimpänä suomenruotsalaisena runoilijana ja kirjallisuutemme ruotsinkielisen realismin perustajana. Tavaststjerna kuvaa synnyinseutuaan ja kotikartanoaan sekä koulukaupunkiaan Mikkeliä kertomuksessa "Pikkukaupunki. Linnun silmällä katsottuna," jonka suomennos seuraavassa

”Pikku kaupunki. Linnun silmällä katsottuna.”

Tuo pieni lääninkaupunki on vallannut itselleen kaiken tasaisen maan länsipuolella olevain kukkulain ja itäpuolella olevan lahdelman välillä. Kenttä on ihmeellisen tasainen ja tarpeeksi suuri uudenaikaiseksi kaupungin paikaksi suorine ja leveine katuineen.

Vihreiden puiden yli katselee arvokas kuvernöörin asunto ylävällä halveksimisella ympärillään olevaa poroporvarillista yhteiskuntaa. Se tuntee itsessään, että sen alikerrassa ovat lääninhallituksen totiset virkahuoneet ja kaupungin etevimmän perheen asunto ylikerrassa, josta valkoiset ikkunavarjostimet loistavat.

Lääninhallituksen alikerroksen totisissa virkahuoneissa kulkivat vanhat hyvät ystävät ja virkatoverit juhlallisesti ja ylpeästi toistensa ohitse tumman sinisissä, kiillonappisissa virkafrakeissaan, silloin kun kuvernööri oli virastossa.”

Näyttelijä Sirpa Toloselta on löydetty eloisa, omakohtainen kuvaus lääninhallituksen korttelista 1900 luvun alusta:

”Engelin piirtämä Kuvernöörin palatsi - siten sitä siihen aikaan nimitettiin - sijaitsi torin keskikohdassa Aleksanterinkadun varrella, ja sitä ympäröi koko korttelin laajuudelta valkoiseksi maalattu lauta-aita. Aidan takaa näkyivät lapsen silmiin vain ”palatsin” rehevän puutarhan puunlatvat, ja korviin kantautui suihkulähteen hiljainen solina. Puutarha salaperäisyydessään veti minua puoleensa kuin magneetti. Olisin antanut mitä tahansa saadakseni nähdä sen. Kiertelin korttelia usein, etsin ja löysinkin aidasta tirkistyskohtia, sillä olin vakuuttunut että aidan sisäpuolella vietettiin kiehtovaa satuelämää.

Puutarhaa en saanut koskaan nähdä ja nyt on jo myöhäistä; puisto on hävitetty eikä aitaakaan enää ole.”

Valtion virastotalo

Lääninarkkitehti Eero Jokilehto suunnitteli lääninhallitusrakennuksen muutosten lisäksi modernin (Mies van der Rohe -henkisen?) lasijulkisivuisen 1965 valmistuneen valtion virastotalon samaan kortteliin Mikonkadun varteen.

Poliisin toiminnot sijoitettiin Postin entisiin tiloihin v. 1997.

Itä-Suomen lääninhallituksen lakattua virastokortteliin on asettunut osa Itä-Suomen aluehallinto-virastoa (AVI) v. 2010 (peruspalvelut, oikeusturva ja luvat –vastuualue sekä pelastustoimi ja varautuminen –vastuualue).

Lisäksi rakennuksessa toimivat mm. Etelä-Savon käräjäoikeus, ulosottovirasto ja maistraatti, edelleen Itä-Suomen syyttäjävirsto, Mikkelin seudun verotoimisto, Mikkelin oikeusaputoimisto sekä henkilöstöravintola.

Virastotalon korkeus, pelkistetty ulkoasu, karunoloinen sisääntuloaula ja toimintojen laatu muistuttavat esivallan, järjestys-, tuomio- ja virkavallan asiallisen viileästä läsnäolosta, vaikka toki suhtautuminen kansalaisiin on nyky-Suomessa toista kuin kaupungin nuoruudessa.

Vankila tuomion sovituspaiikkana - ja pelotteena?

Lääninvankila oli kolmas Mikkeliiin rakennetuista julkisista valtionhallinnon laitoksista. Sen suunnitteli intendentinkonttorissa arkkitehti Ernst Bernhard Lohrmann vuonna 1846. Seuraavana vuonna valmistui kaksikerroksinen keltaiseksi maalattu, empiretyylinen vankilarakennus kaupungin etelälaidalle.

Kaupungintalo

Viime vuosisadan alussa Mikkelin kaupunki kasvoi ja kaupungin hallintoa oli kehitettävä. Valtuusto piti alkuaikoina kokouksensa kaupungin raatihuoneella pormestari Julius Nygrénin talossa Kirkkopuiston vieressä vuoteen 1877. jälkeen valtuusto joutui muuttamaan pois. Useiden muuttojen jälkeen valtuusto palasi kesällä 1900 pitämään kokouksiaan raatihuoneelle.

Asioita valmistavana elimenä alussa oli maistraatti. Vuonna 1880 perustettiin rahatoimikamari, joka tuli valtuuston rinnalle valmistelevana ja toimeenpanevana elimenä. Maistraatti keskittyi tämän jälkeen kokonaan oikeudenhoitoon.

Kaupunki ja sen hallinto kasvoi. Oikeaa kaupungintaloa oli suunniteltu 30 vuoden ajan ja niinpä arkkitehti Selim A. Lindqvistiltä, joka oli jo kunnostautunut Suomen ensimmäisiin kuuluneiden rautabetonirakennusten suunnittelijana Helsingissä, tilattiin piirustukset kaupungintaloa varten. Silloiseen pikkukaupunkiin suhteutettuna kookas ja komea kaksikerroksinen jugendtyyliä edustava kaupungintalo valmistui vuonna 1912 torin lounaispuolelle. Myös kaikki kaupungin virastot saatiin saman katon alle. Kaupunginvaltuusto kokoontui ensimmäisen kerran kaupungintalolla 17.10.1912. *Mahtoiko pikku parvella olla tuolloin yleisöä?* Ilmeisesti tilava talo alkoi käydä kuitenkin ahtaaksi jo ennen sotia, koska arkkitehti Martti Välikangas laati 1932–34 sen korotus- ja muutossuunnitelman, jota ei kuitenkaan toteutettu.

Aikanaan avarassa rakennuksessa toimi pitkään myös maistraatti nykyisessä kaupunginhallituksen huoneessa. Samassa talossa käytettiin siis poliittista ja tuomiovaltaa. Kaupunginkirjastokin käväisi itäpäädyn tiloissa.

Kaupungintalon pihapiiriin, pommituksessa tuhoutuneen puutalon paikalle valmistui vuonna 1986 arkkitehtikilpailun voittaneen Hannele Storgårdsin suunnittelema kaupungin virastotalo, jonka kynnys oli asukkaille konkreettisesti matalampi kuin vanhan kaupungintalon kiviportaikon päällä oleva sisäänkäynti. Hallintovaltaa on tietoisesti pyritty tuomaan lähemmäs kuntalaisia.

Pankit ja liiketalot

Mikkelissä koettiin hämmästyttävä elämänuskon ilmiö 1920-luvun syvän maailman laman jälkeisessä 1930-luvun nousun vaikutuksesta. Mikkelissä Osuuskauppa Suur-Savon uutta tavarataloa rakennettiin talvisodan jaloissa. Sen jälkeen nousivat perä perää entinen Säästöpankin talo, Porrassalmenkadun pommitetuille tonteille Porrastalo, Tarmonkulma/Sammonkulma, Pyp/Syp, Osuuskassa, Kop. Näinä aikoina kukin kiinteistö rakennettiin omille tonteilleen. Vasta Jamankulmalla A.Toivakan-Länsi-Savon yhteistyö 1970-luvulla sai aikaan Maksi-Matti marketin joka kertoi orastavasta kumppanuudesta kiinteistösijoittamisessa.

Kodikas Puu-Mikkeli kutistui alueellisesti ja kyyhötti alistuen korskeiden kivitalojen varjossa. Sotavuosien jälkeisessä jälleenrakennuksen ilmapiiressä rahan valtaa symboloivat rakennukset nähtiin yleisesti edistyksen airuina, ei uhkana, vaikka etenkin muutosvaiheessa jälki oli raakaa ja rumaa.

Kiinteistösijoittaminen - kamareista vallan kartanoihinko?

Suomen talous kehittyi nopeasti rahamarkkinoiden vapauduttua 1980-lun lopulla. Rahaa tuntui olevan kaikkialla ja se etsi kiihkeästi sijoituskohteita. Suomeen rantautui myös kiinteistösijoittaminen, mikä syrjäytti nopeasti perinteisen tilantarve -vetoisen rakennuttamisen. Keskustaan rakennettiin yritysten kehittyessä vielä perinteisesti yritys- tai perustajaurakointivetoisesti liikerakennuksia (Savonseutu, Carlson, Mikrankulma) ja entisten laajennuksia (Carlson, Sokos). Keskustan ulkopuolelle valmistui Graanin liikekeskus v. 1994.

Kaupan keskittyminen entistä suurempiin yksiköihin nosti talousvaltaa edustavat liikerakennukset yhä hallitsevampaan asemaan keskustan kaupunkikuvassa.

Mikkeliin asti ensimmäinen 80-luvun lopun sijoitusaalto ei ehtinyt, mutta 90-luvun lamavuosien jälkeinen pitkä yhtäjaksoinen nousukausi ja kaupan voimakas laajentamiskilpailu toi kiinteistöbuumin tännekin. Tyypillistä oli myös ppp-kumppanuus ja yhteistyöhakuisuus keskustassa ja sen kauppakortteleissa: Se mahdollisti matkakeskuksen, keskitetyn pysäköinnin (toriparkki 2011) ja mittavien, nykyaikaisten kauppakeskusten rakentamisen lyhyessä ajassa: Forum 2007, Akseli 2009, Stella 2011.

Kauppakeskuskompleksien koko, päivittäinen vuorovaikutus laajan asiakasjoukon kanssa ja taloudellinen potentiaali edustaa kainostelematta ja avoimesti yhä tärkeämmäksi nousutta rahan valtaa. Sen rakennukset jättävät vanhat vallan kamarit varjoonsa.

Tulevaisuus - vallan kamarikuoro?

Vallan muutokset heijastuvat aina myös kaupunkeihin ja rakennuksiin - vallan kamareihin - kenties yhä kiihtyvässä tahdissa.

Onko globalisaatio johtamassa (tai jo johtanut?) siihen, että vallan kamarit ovat maailman pörssitalossa, emmekä pääse niihin fyysisesti?

Hallinto ja pörssit toimivat enenevästi tietoverkossa -- onko siis virtuaalivalta seuraava vallan muoto ja valtavat tietokonesalit sen suljettuja kamareita?

Vai käytetäänkö valtaa tulevaisuudessa enenevästi virtuaalikamareissa ajasta ja paikasta riippumatta?

Muuttuuko osa vanhoista rakennuksista kansalaisvallan kamareiksi, missä kohtaaminen on aitoa inhimillistä läsnäoloa ilman alistamista, suostuttelua, uhkaa tai päällekkäystä kaupallisuutta?

Näihin kysymyksiin ei ole oikeita vastauksia, mutta ei tarvinne olla kummoinen ennustaja ajatellessaan, että Mikkelin täyttäessä 200 vuotta vuonna 2038 suuret vallan rakennukset ovat harvenneet - valta on jakautunut (pysyvästi?) toreille ja verkkoon.